

Є. М. Ахромкін,
д. е. н., СНУ ім. В. Даля
Г. М. Маслова,

к. е. н., Луганська філія інституту економіко-правових досліджень НАН України

РЕСУРСНО-РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Запропоновано метод комплексної ресурсно-рейтингової оцінки трудового потенціалу регіону. На основі локальних ресурсних показників, зайнятості населення та його відтворення розраховано інтегральні індекси оцінки трудового потенціалу регіонів України, згідно з якими визначено рейтинг регіонів.

A method that has been integrated resource-rated working capacity of the region. Based on local resource indicators population employment and its reproduction which were calculated in te-sectoral assessment indexes of labor potential of Ukraine's regions according to their rating was defined.

Ключові слова: трудовий потенціал, регіон, концептуальні підходи, ресурсно-рейтингова оцінка, інтегральні індекси, рейтинг, алгоритм, відтворення.

ВСТУП

Основою розвитку регіону є його трудовий потенціал, формування якого триває в умовах кризи відтворення та використання трудових ресурсів: природного і міграційного скорочення чисельності населення; недовершеного ринку труда; недостатньої зайнятості населення, кваліфікації робочої сили, рівня та охорони здоров'я.

Різноманіття локальних оціночних показників трудових ресурсів, їх різноплановість призводить до необхідності визначення комплексної оцінки трудового потенціалу на рівні регіону. В сучасній науці та практиці методи оцінки трудового потенціалу є дискусійним. У цих умовах об'єктивна оцінка трудового потенціалу регіону є особливо необхідною для поліпшення ефективності управління його трудовими ресурсами.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою даної статті є оцінка трудового потенціалу регіону, методом реалізації котрої є ресурсно-рейтингова комплексна оцінка. При цьому вихідною позицією повинна стати систематизація збалансованих локальних показників оцінки трудового потенціалу регіону, виявлення переваг і недоліків існуючих концептуальних підходів до оцінки трудового потенціалу регіону, розробка алгоритму комплексної оцінки трудового потенціалу регіону і визначення рейтингу регіонів.

РЕЗУЛЬТАТИ

У цій статті комплексна оцінка трудового потенціалу регіону представлена: ресурсно-рейтинговим методом, для якого базою порівняння є чисельність працездатного населення та відносні характеристики локальних показників трудового потенціалу регіонів країни, що враховують зайнятість та відтворення трудових ресурсів регіонів.

При обґрунтуванні комплексної оцінки трудового потенціалу регіону враховувалися нижчеприведені поняття трудового потенціалу: людські можливості, ресурси праці, найбільш повна та усестороння характеристика працездатного населення, як продуктивної сили [1, с. 695], а також аналогічне його визначення, що приведене в енциклопедичному словнику економіки і права [2], де трудовий потенціал визначений як трудові можливості, наявні в даний час і що передбачаються в майбутньому, характеризуються кількістю працездатного населення, його професійно-освітнім рівнем, іншими якісними характеристиками.

Визначаючи дану економічну категорію, слід мати на увазі, що трудовий потенціал регіону є узагальненою характеристикою трудових ресурсів регіону. Трудовий по-

тенціал регіону визначається кількістю працездатного населення і його якісними характеристиками, що забезпечують можливість максимального використання трудових ресурсів.

Позначену проблему неможливо вирішити, не поставивши на системну основу завдання виміру і оцінки трудового потенціалу регіону. В даний час в теорії трудового потенціалу регіону визначено декілька підходів до комплексної його оцінки: кількісний (в натуральному вимірі), вартісний, комплексний (у відносному вимірі), ресурсно-рейтинговий, аналіз яких дозволив виявити їх особливості.

Метод кількісної оцінки (в натуральному вимірі) трудового потенціалу. Ялбачева Е.В. [3] пропонує оцінку трудового потенціалу здійснювати на основі визначення трудового потенціалу суспільства з врахуванням потенційного фонду робочого часу. Нізова Л.М. [4] оцінку трудового потенціалу здійснює з врахуванням наступних підходів: виходячи з чисельності населення і законодавчо встановленої величини часу роботи календарного періоду, чисельності населення в працездатному віці за мінусом інвалідів I-ї та II-ї груп, працюючих підлітків і пенсіонерів; чисельності зайнятих і незайнятих осіб працездатного віку, маятникової міграції.

Вартісний (економічний) метод оцінки трудового потенціалу. Джаїн І.О. [5, с. 162] загальну оцінку вартості формування трудового потенціалу населення території до моменту його оцінки визначає через вартість формування індивідуального трудового потенціалу відповідної форми освіти. Гріщенко В.Ф. [6] у методі Джаїн І.О. робить поправку на економічні збитки, заподіяні екологічними чинниками. Бухонова С.М. і Дорошенко Ю.А [7] пропонують формулу для оцінки вартості створення одиниці трудового потенціалу, виходячи з витрат в середньому на одну людину з врахуванням індексу споживчих цін. Балацький О.Ф. [8] економічну оцінку трудового потенціалу визначає сукупними витратами, пов'язаними з формуванням і розвитком людського чинника, середньою нормою доходу за мінусом економічного збитку від недостатнього використання трудового потенціалу у зв'язку із забрудненням довкілля.

Таким чином, вартісний підхід направлено на відтворення населення регіону через визначення вартості одиниці трудового потенціалу з урахуванням освіти та охорони довколишньої середовища.

Ресурсно-рейтинговий метод розглядають Калініна Е.С. та Козлов Д.М. [9] — цей метод засновано на оцінці трудового потенціалу організації при зіставленні кількісних та якісних компонентів, враховується сукупність

Таблиця 1. Алгоритм розрахунку локальних показників і інтегрального індексу оцінки ТП регіону

Показники	Характеристика показників	Коефіцієнт трансформації, перекладу локальних показників в шкалу від 0 до 1
Працездатне населення ($Ч_n$), тис. осіб	Чисельність постійного населення працездатного віку (працездатне населення)	$I_n = \frac{Ч_n - Ч_{n(\min)}}{Ч_{n(\max)} - Ч_{n(\min)}}$
Економічно активне працездатне населення (V_{ea}), %	Чисельність економічно активного населення працездатного віку по відношенню до працездатного населення ($V_{ea} = Ч_{ea} / Ч_n$)	$I_z = \frac{V_{ea} - V_{ea(\min)}}{V_{ea(\max)} - V_{ea(\min)}}$
Рівень зайнятості працездатного населення (V_z), %	Чисельність зайнятого населення працездатного віку по відношенню до чисельності працездатного населення. ($V_z = Ч_z / Ч_n$)	$I_z = \frac{V_z - V_{z(\min)}}{V_{z(\max)} - V_{z(\min)}}$
Природний приріст населення (V_{nn}), чол./ І тис. осіб	Різниця коефіцієнтів народжуваності та смертності на тисячу жителів. ($V_{nn} = K_n - K_c$)	$I_{nn} = \frac{V_{nn} - V_{nn(\min)}}{V_{nn(\max)} - V_{nn(\min)}}$
Міграційний приріст населення (V_{mn}), тис. осіб	Зміна чисельності населення за рахунок міграції (різниця між прибулим і вибулим населенням) ($V_{mn} = Ч_{mn} - Ч_{mo}$)	$I_{mn} = \frac{V_{mn} - V_{mn(\min)}}{V_{mn(\max)} - V_{mn(\min)}}$
Рівень освіти (V_o), %.	Сукупна чисельність студентів і випускників, вузів І—ІV рівнів акредитації відносно до працездатного населення ($V_o = Ч_o / Ч_n$)	$I_o = \frac{V_o - V_{o(\min)}}{V_{o(\max)} - V_{o(\min)}}$
Рівень охопту населення професійною підготовкою (V_{kp}), %	Сукупна чисельність підготовлених (випущених) кваліфікованих працівників та кількість учнів професійно-технічних навчальних закладів відносно до працездатного населення ($V_{kp} = Ч_{kp} / Ч_n$)	$I_{kp} = \frac{V_{kp} - V_{kp(\min)}}{V_{kp(\max)} - V_{kp(\min)}}$
Рівень здоров'я населення та його охорони (I_{zd}), %	Середнє арифметичне значення коефіцієнтів трансформації показників рівня здоров'я (середня очікувана тривалість життя, сукупна кількість уперше в житті зареєстрованих випадків захворювань, коефіцієнт дитячої смертності, кількості померлих); охорони здоров'я (планова емність амбулаторно-поліклінічних закладів, кількість лікарняних ліжок)	$I_{zd(o)} = \frac{\sum I_{zd}}{n}$, де: $I_{zd} = \frac{V_{zd} - V_{zd(\min)}}{V_{zd(\max)} - V_{zd(\min)}}$
Індекс трудового потенціалу регіону: (I_{mn})	Середнє арифметичне значення коефіцієнтів трансформації локальних показників трудового потенціалу регіону	$I_{mn} = \frac{\sum I_i}{n}$;

понентів трудового потенціалу призводить до зниження доцільності отриманого результату.

При виборі методів оцінки трудового потенціалу доцільним є вивчення досвіду вживання індексів у міжнародних порівняннях, до яких відносяться: індекс розвитку людського потенціалу, індекс якості життя, індекс фізичної якості, індекс прогресу[11]. Індекс людського розвитку — сукупний показник розвитку людського потенціалу, який розраховується за формулою середньої арифметичної на основі індексу тривалості життя, рівня освіти і скорегованого реального ВВП на душу населення. Індекс якості життя розраховується на основі 9 чинників: ВВП на душу населення, очікувана тривалість життя новонароджених, рейтинги політичної стабільності і безпеки, число розлучень на тисячу чоловік у рік, активність співтовариств (релігійних, торговельних і інших), темпота клімату, безробіття, індекси політичної і цивільної свободи, співвідношення доходів чоловіків і жінок. Реальний показник прогресу — це концепція в "зеленій економіці" і економіці добробуту, запропонована на заміну ВВП як вимір економічного зростання на такі чинники, як екологічна обстановка, соціальна напруга, здоров'я нації.

Аналіз концептуальних підходів до комплексної оцінки трудового потенціалу дозволив виділити найбільш прийнятні з них для умов регіону: ресурсно-рейтинговий з елементами відносного підходу до визначення показників. За цим підходом формується збалансована система

трудового ресурсу окремого працівника, трудового резерву, синергетичного ефекту. Показники ресурсу і резерву кожного працівника організації оцінюються рейтинговим методом через складання матриць оцінки резерву і ресурсу працівника. Синергетичний ефект, зважаючи на складність його обчислення, пропонується визначати через певний відсоток від суми всіх резервів і ресурсів організації.

Вживання ресурсно-рейтингового методу вельми доцільно в умовах регіону, але потребує відповідного вдосконалення.

Метод оцінки у відносному вимірюванні трудового потенціалу: Приймак В.[10] пропонує визначати комплексний інтегральний показник через якісні зміни номінального трудового потенціалу регіону. Пропонується при цьому враховувати систему показників — стимуляторів і дестимуляторів: чисельність наявного населення, міського населення, чоловіків; кількість браків, розведень, новонароджених, померлих, пенсіонерів, випускників і студентів вузів І—ІV рівнів акредитації, працівників, яких навчили новим професіям, підготовлених кваліфікованих працівників, учнів шкіл; коефіцієнт дитячої смертності, емкість амбулаторно-поліклінічних закладів; лікарів всіх спеціальностей, середнього медичного персоналу, лікарняних ліжок; пенсіонерів по інвалідності, хворих на туберкульоз з діагнозом, поставленим вперше, інвалідів.

Цей метод, де базою порівняння є працездатне населення, представляє певний інтерес, оскільки він дає можливість порівнювати регіони за рівнем розвитку трудових ресурсів і відповідно виявляти резерви їх розвитку. Проте орієнтир на максимально повне віддзеркалення ком-

суттєвих ресурсних чинників у формі працездатного населення регіону, його зайнятості та відтворення, виконуються процедури обчислення інтегральних індексів та рейтингу регіонів. Значення індексів у рейтингах ототожнюється з трудовим потенціалом регіонів у економічній системі країни.

Характеризуючи працездатне населення, слід зазначити, що це основна частина трудових ресурсів у працездатному віці, що володіє необхідним психофізичним розвитком, знаннями і практичним досвідом, яка здатна повноцінно брати участь у фізичній та інтелектуальній праці.

Працездатність безпосередньо залежить від стану здоров'я людини та інших відтворювальних чинників.

Відтворення трудових ресурсів може бути інтенсивним або екстенсивним. Екстенсивний тип — кількісне збільшення чисельності трудових ресурсів без зміни їх якісних характеристик. Інтенсивний тип — зростання якості трудових ресурсів: освітнього рівня, професійної підготовки і кваліфікації, культури, здоров'я.

Відтворення трудового потенціалу в умовах ринкової економіки формує певні пропозиції робочої сили, а використання праці починається з пред'явлення попиту на неї господарськими суб'єктами. Ринок праці розглядається як система суспільних стосунків, що забезпечують відтворення, обмін і використання трудових ресурсів.

Останніми роками у формуванні чисельності населення регіонів країни різко зросло значення міграції, що сприяє обміну трудовими навичками, досвідом і знаннями, оновленню кадрів, досягненню рівноваги між попитом і пропозицією робочої сили в регіонах країни

Перехід до ринкової економіки неминуче призводить

Таблиця 2. Визначення інтегрального індексу ТП регіонів України (за даними 2010 р.)

Області, регіони	Працевдатне населення, тис. осіб.		Економічно активне працевдатне населення, %		Зайнятість працевдатного населення, %		Природний приріст населення, осіб на 1 тис. жителів		Міграційний приріст населення, тис. осіб		Рівень освіти населення, %		Охоплення населення проф. підготовки, %		Рівень здоров'я населення, %	Індекс ТП регіону
	Ch	I_n	Yea	Iea	Vz	Iz	U_{nn}	I_{nn}	U_{mn}	I_{mn}	Vo	Io	U_{kv}	I_{kv}		
Вінницька	692,5	0,203	71,6	0,68	88,8	0,676	-9	0,168	-0,4	0,153	9,2	0,274	4,3	0,68	0,442	0,409
Волинська	435,7	0,049	69,4	0,50	90,7	0,741	0,4	0,804	0	0,184	9,7	0,312	3,9	0,60	0,393	0,447
Дніпропетровська	1549,8	0,718	75,2	0,97	92,4	0,799	-5,7	0,391	0	0,184	13,8	0,625	3,5	0,52	0,531	0,592
Донецька	2017,5	1	74,0	0,87	98,3	1	-7,3	0,283	-1,1	0,1	11	0,412	3,2	0,45	0,377	0,561
Житомирська	552,3	0,119	72,2	0,73	88,9	0,680	-6,5	0,337	-0,3	0,161	10	0,335	3,0	0,41	0,398	0,396
Закарпатська	543,2	0,113	70,1	0,56	90,7	0,741	3,3	1	-0,7	0,130	6,5	0,068	2,5	0,31	0,310	0,404
Запорізька	1082,3	0,437	73,1	0,80	68,9	0	-5,8	0,385	0,2	0,2	10,9	0,404	2,7	0,35	0,500	0,384
Івано-Франківська	535,8	0,109	63,2	0	91,1	0,755	-1,1	0,702	0,2	0,2	12,9	0,557	3,5	0,52	0,490	0,416
Київська	1772,8	0,852	71,6	0,68	70,6	0,057	1,2	0,858	10,6	1	10,9	0,404	1,0	0	0,457	0,535
Кіровоградська	431,6	0,046	72,0	0,71	90,1	0,721	-7,1	0,297	-0,7	0,13	8,3	0,206	3,5	0,52	0,518	0,393
Луганська	1407,2	0,633	70,6	0,60	71,7	0,095	-7,8	0,25	-2,4	0	9,6	0,305	3,1	0,43	0,453	0,345
Львівська	1100,5	0,448	70,1	0,56	91,5	0,768	-3,9	0,513	-0,9	0,115	17,7	0,923	4,5	0,72	0,573	0,462
Миколаївська	537,4	0,110	73,2	0,81	90,1	0,721	-5,8	0,385	-0,3	0,161	12,8	0,549	4,1	0,64	0,301	0,459
Одеська	1030,5	0,406	69,9	0,54	93,4	0,833	-7,4	0,277	5,1	0,576	17,2	0,885	2,7	0,45	0,421	0,548
Полтавська	661,6	0,185	73,6	0,84	89,5	0,7	-11	0,033	0,1	0,192	12,3	0,511	3,5	0,52	0,612	0,449
Рівненська	487,1	0,080	69,5	0,51	87,5	0,632	2	0,912	-1,2	0,092	12,9	0,557	4,0	0,62	0,483	0,575
Сумська	508,7	0,093	71,4	0,66	88,3	0,659	-9,7	0,121	-1	0,107	16,3	0,816	5,8	1	0,535	0,498
Тернопільська	437,9	0,050	66,7	0,28	88,3	0,659	-3,7	0,527	-0,9	0,115	16,1	0,801	4,3	0,68	0,580	0,461
Харківська	1683,4	0,799	73,2	0,81	69,2	0,01	-5,7	0,391	1,8	0,323	18,7	1	1,9	0,18	0,550	0,507
Херсонська	492,7	0,083	73,3	0,82	90,6	0,738	-4	0,506	-1,2	0,092	10,2	0,351	3,2	0,45	0,381	0,427
Хмельницька	571,5	0,130	72,2	0,73	90,3	0,727	-6,4	0,344	-0,4	0,153	11	0,412	4,0	0,62	0,522	0,454
Черкаська	578,4	0,135	75,5	1	89,9	0,714	-9,3	0,148	0,3	0,207	5,6	0	2,7	0,45	0,412	0,383
Чернігівська	469,4	0,069	73,0	0,79	88	0,649	-11,5	0	0	0,184	8,7	0,236	2,7	0,45	0,495	0,359
Чернівецька	353,7	0	63,9	0,05	89,9	0,714	-0,7	0,729	0,6	0,203	13,2	0,58	3,4	0,50	0,553	0,416

до значних змін у використанні трудових ресурсів, необхідності посилення професійної підготовки молоді як одного із стратегічних потенціалів відтворення робочої сили, інтелектуалізації праці, одною з головних вимог котрої є освіта людини.

Позначені чинники — локальні показники, що є складовими частинами комплексної оцінки трудового потенціалу регіону, яка може бути представлена у вигляді інтегрального індексу.

Інтегральні індекси, які містять декілька показників в одній шкалі, що різносторонньо характеризують досліджувані об'єкти регіонів, представляють комплексну оцінку, яку доцільно здійснювати з урахуванням певних вимог, у тому числі еталонних, до яких відносяться:

- віддзеркалення найбільш значимих його компонентів; представлення угруповання чинників трудового потенціалу за найбільш пріоритетними ознаками зайнятості та відтворення трудових ресурсів регіону;

- достовірність числення показників оцінки трудового потенціалу регіону на основі формування об'єктивної бази даних локальних оціночних показників, забезпечення їх порівняння та виключення дублювання в їх складі;

- формування повноцінної і зручної для користувачів процедури комплексної оцінки трудового потенціалу регіону, що сприяє підвищенню якості і порівнянності результатів оцінки відносно використання трудових ресурсів та їх відтворення.

Процедура розрахунку інтегрального індексу оцінки ТП регіону включає наступні етапи.

Етап 1. Розробка і наукове обґрунтування системи локальних показників, що характеризують ТП регіону за кількісною та якісною ознаками, до складу яких увійшли: чисельність працевдатного населення; економічне активне населення працевдатного віку; зайнятість працевдатного населення; показники відтворення населення: природний приріст населення; міграційний приріст населення; рівень освіти; охоплення підготовкою кваліфікованих працівників, рівень та охорони здоров'я.

Етап 2. Розрахунок індексу ТП регіону здійснюється на основі формування об'єктивної бази даних для: локальних оціночних показників стану трудових ресурсів регіону з урахуванням аналогічних показників регіонів країни.

Етап 3. Кожен з локальних показників переводиться

в шкалу від 0 до 1 (Формулу надано з методу обчислення індексу людського розвитку):

$$I_i = \frac{Q_i - Q_{\min}}{Q_{\max} - Q_{\min}}, I_i = \frac{Y_i - Y_{\min}}{Y_{\max} - Y_{\min}} \quad (1),$$

де Q_i — працевдатне населення i -го регіону;
 Q_{\max}, Q_{\min} — відповідно найбільше і найменше значення працевдатного населення регіонів країни;
 Y_i — величини i -х локальних показників трудового потенціалу i -го регіону;
 Y_{\max}, Y_{\min} — відповідно найбільше і найменше значення локальних показників трудового потенціалу регіонів країни;

I_i — коефіцієнти трансформації локальних показників трудового потенціалу регіону, що дозволяють перевести локальні показники, представлені в різних одиницях виміру, в шкалу від 0 до 1 та характеризують міру відмінності локальних показників одного регіону від інших регіонів країни, у тому числі: I_n — коефіцієнт трансформації працевдатного населення; I_{ea} — економічно активне працевдатного населення; I_z — зайнятості працевдатного населення; I_{nn} — природного приросту населення регіону; I_{mn} — міграційного приросту населення регіону; I_o — рівня освіти; I_{kv} — охоплення професійною підготовкою; $I_{zd(o)}$ — коефіцієнт трансформації рівня та охорони здоров'я населення.

Група показників здоров'я характеризується системою показників, до яких відносяться показники рівня здоров'я та його охорона. До складу показників, що характеризують рівень здоров'я, входять: середня тривалість життя населення, коефіцієнт дитячої смертності, кількість померлих, сукупна кількість уперше в житті зареєстрованих випадків захворювань. До показників, що характеризують рівень охорони та забезпечення здоров'я, відносяться: забезпеченість медичними кадрами (кількість лікарів усіх спеціальностей і середнього медичного персоналу); забезпеченість закладами охорони здоров'я (кількість лікарень з врахуванням кількості лікарняних ліжок, кількість амбулаторно-поліклінічних закладів і їх ємкість). Вказані показники визначаються у відносному вимірюванні до чисельності працевдатного населення регіону, його жителів, новонароджених відповідно. Після цього визначаються трансформовані значення локальних показників здоров'я та його охорони, а також комплексний показник здоров'я аналогічно до показника трудового потенціалу регіону.

Таблиця 3. Типологізація та рейтинг регіонів України за інтегральним індексом ТП (за даними 2010 р.)

Типології регіонів (кластери)	Регіони (області України)	Індекс ТП регіону (I_{mn})	Рейтинг регіону
I-ий Кластер	Дніпропетровська	0,592	1
	Рівненська	0,575	2
	Донецька	0,561	3
	Одеська	0,548	4
	Київська	0,535	5
	Харківська	0,507	6
	Сумська	0,498	7
	Львівська	0,462	8
	Тернопільська	0,461	9
	Миколаївська	0,459	10
	Хмельницька	0,454	11
	Полтавська	0,449	12
	Волинська	0,447	13
II-ий Кластер	Херсонська	0,427	14
	Івано-Франківська	0,416	15
	Чернівецька	0,416	16
	Вінницька	0,409	17
	Закарпатська	0,404	18
	Житомирська	0,396	19
	Кіровоградська	0,393	20
	Запорізька	0,384	21
	Черкаська	0,383	22
	Чернігівська	0,359	23
	Луганська	0,345	24

Етап 4. На основі коефіцієнтів трансформації локальних показників (або їх груп) трудового потенціалу регіону (I_i) розраховується інтегральний індекс ТП регіону (як середнє арифметичне значення локальних показників) за формулою:

$$I_{mn} = \frac{\sum_{i=1}^n I_i}{n} \quad (2),$$

де n — кількість локальних показників, значення яких представлені коефіцієнтами — I_i .

Етап 5. Залежно від значень інтегральних індексів оцінки ТП регіону визначається рейтинг регіонів і здійснюється їх типологізація. У типологіях регіону з врахуванням значення індексів ТП регіони групуються в два кластери: I-ий кластер — вище середнього рівня трудового потенціалу, II-ий кластер — нижче середнього рівня трудового потенціалу регіонів України.

Алгоритм розрахунку локальних показників і інтегрального індексу ТП регіону у формалізованому вигляді представлені в табл. 1

Визначення інтегрального індексу ТП регіонів України, що є інструментом для міжрегіонального і внутрішньорегіонального порівняння з врахуванням його загального рівня і відповідних локальних показників різних регіонів, представлено в табл. 2.

Типологізація та рейтинг регіонів, які проведені на основі визначення інтегрального індексу ТП регіонів України (табл. 3), показали наступне: 13 областей відносяться до першого кластера типології регіонів України, оскільки рівні індексів ТП регіонів перевищують середній по Україні показник, який дорівнює 0,438; 11 областей відносяться до другого кластера типології регіонів України.

Дослідження рівнів локальних показників і інтегрального індексу ТП регіонів дозволило визначити позитивні та негативні фактори, вплив яких позначився на рейтинг регіонів.

Аналіз позитивних факторів першого кластера регіонів України показав, що: перша у рейтингу Дніпропетровська область має перевагу завдяки позитивним факторам: обсягу працездатного населення та його економічно активної частки, зайнятості населення, рівню освіти та здоров'я; Рівненська область займає друге місце у рейтингу завдяки перевазі відносно рівня зайнятості, рівня охопту населення професійною підготовкою та природному росту населення.

Донецька область займає третє місце завдяки обсягу працездатного населення та його економічно активної частки, зайнятості населення; Одеська область (4-е місце) — завдяки рівням зайнятості та освіти, міграційного приросту; Київська (5-е місце) — завдяки позитивним факторам: обсягу працездатного населення та його економічно активної частки, природного приросту населення; Харківська (6-е місце) — обсягу працездатного населення та його економічно активної частки, найвищий серед регіонів України рівень освіти.

Аналіз негативних факторів другого кластера регіонів України показав, що на рейтинг впливали наступні негативні фактори: Луганська область (24-е місце) — низький рівень зайнятості, природне скорочення населення, найвищий серед регіонів України міграційний відтік населення; Чернігівська область (23-е місце) — чисельність працездатного населення, найвище серед регіонів України природне скорочення населення, міграційний відтік населення; Черкаська область (22-е місце) — чисельність працездатного населення, міграційне та природне скорочення населення, найнижчий серед регіонів України рівень освіти; Запорізька область (21-е місце) — чисельність працездатного населення, найнижча по Україні зайнятість працездатного населення, природне скорочення чисельності населення.

ВИСНОВКИ

Використання розробленого методу ресурсно-рейтингової комплексної оцінки трудового потенціалу регіону дозволяє вирішити проблему об'єктивного вимірювання трудового потенціалу регіону, показати переваги та недоліки регіонів країни. Сприятиме доведенню до регіональних органів державного управління доступного механізму самостійної оцінки ТП регіону, яка може бути використана під час розробки та обґрунтування управлінських рішень, що мають безпосереднє відношення до кадрового забезпечення програм соціально-економічного розвитку регіону. Має велике значення для оцінки ринку праці й розробка відповідної соціальної політики в сфері праці з метою впливу на процеси відтворення населення та його зайнятості.

Література:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3 / Редкол.: В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", 2000. — 864 с.
2. Энциклопедический словарь экономики и права: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/10286>
3. Ялбачева Е.В. Методики расчета и проблемы оценки трудового потенциала региона: <http://elib.gasu.ru/vmu/archive/2004/01/72.shtml>
4. Низова Л.М. Трудовые ресурсы и трудовой потенциал как фактор развития общества. — <http://labourmarket.ru/conf3/reports/nizova.doc>
5. Джаин И.О. Оценка трудового потенциала: Монография / И. О. Джаин. — Сумы: ИТД "Университетская книга", 2002 — 250 с.
6. Грищенко В.Ф., Коваленко Л.Ю. Економічна оцінка трудового потенціалу території з урахуванням екологічного фактора в контексті інноваційного розвитку // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2011. — № 2. — С. 231—237: http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2011_2_231_237.pdf
7. Бухонова С.М., Дорошенко Ю.А. Теоретические и методические основы экономической оценки трудового потенциала // Российское предпринимательство 2004. — № 5: <http://www.creativeconomy.ru/articles/7971/>
8. Балацкий О.Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия / О.Ф. Балацкий // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2004. — № 9(68). — С. 84—85.
9. Калинина Е.С., Козлов Д.М. Рейтинговая система оценки трудового потенциала: http://sciencebase.narod.ru/2009/ekonom_2009_2/kalinina_razrab.htm
10. Приймак В. Якісні зміни трудового потенціалу регіонів України // Україна: аспекти праці. — 2006. — № 7. — С. 3—7.
11. Электронный ресурс. — Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Индекс_развития_человеческого_потенциала

Стаття надійшла до редакції 13.02.2012 р.